

# Καταδύσεις στο βυθό της ψυχής στο έργο του Γεώργιου Βιζυηνού

Πολιτισμός / Λογοτεχνία - Φιλολογία / Πολιτισμός

Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος



[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1VictNG>]

## 5.3 «Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου»

Το «Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου» θεωρείται το πιο φιλόδοξο ίσως, από τα διηγήματα του Βιζυηνού, αφού σ'αυτό προσπαθεί να αξιοποιήσει ποικίλες αφηγηματικές τεχνικές, πολλαπλά επίπεδα ανάγνωσης, είναι πολυπρόσωπο, συνθήκη που το καθιστά «μικρό μυθιστόρημα»[410] κάνοντας συγχρόνως τολμηρές καταδύσεις στο βυθό τη ψυχής[411]. Δημοσιεύεται στην *Εστία* σε δύο συνέχειες (23 Οκτωβρίου και 6 Νοεμβρίου) το 1883 και το θέμα του είναι η αναζήτηση και η ανεύρεση του φονιά του αδελφού του αφηγητή.



Πολλά αμαρτήματα συναντώνται: «συγκεχυμένοι» φόννοι, αντιπάθεια για τον Άλλο, τον διαφορετικό, δεισιδαιμονία/μαγεία, ομοφυλοφιλία, εκδίκηση/αυτοδικία, φιλοχρηματία/σιμωνία, ψέμα, απανθρωπία και κλοπή.

*Αφαιρούνται ανθρώπινες ζωές. Ο Κιαμήλ είναι ο δράστης δύο φόννων, σκοτώνει -χωρίς να το γνωρίζει- τον Χρηστάκη, τον αδελφό του αφηγητή, επειδή μοιάζει καταπληκτικά του δράστη[412] -το θέμα του σωσία στη λογοτεχνία σχετίζεται με την εναγώνια προσπάθεια του ανθρώπου να αυτοπροσδιοριστεί[413]- και αργότερα τον Χαραλαμπή του Μητάκου, τον δολοφόνο του φίλου του, τον οποίο εκλαμβάνει ως βρικολάκα που τον καταδιώκει. Στον δεύτερο φόνο έχει και τη σύμφωνη γνώμη του Σείχη του Τεκέ[414]. Φόνο διαπράττει και ο Χαραλαμπής του Μητάκου σκοτώνοντας τον αδελφοποιτό του Κιαμήλ (μάλλον) για ληστεία.*

Ο Άλλος αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη. Ο Γιωργής επανειλημμένως διατυπώνει την αντιπάθειά του για τους Τούρκους: *Ἡ μητέρα φαίνεται πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ εἶναι ὅλως διόλου ἐνασχολημένη μὲ τοὺς Τούρκους της, πὸν δὲν εἰμπορῶ νὰ χωνέψω[415].* Ο αδελφός του, ο Χρηστάκης, δεν μένει στο σπίτι τους για το διάστημα των επτά μηνών που η μητέρα τους περιθάλλει τον τραυματισμένο και άρρωστο Κιαμήλ, γιατί -προφανώς- δεν επιθυμεί να συγχρωτιστεί με τον Άλλο, τον αλλοεθνή και αλλόθρησκο, τον Τούρκο[416]. Η απόρριψη όμως του Άλλου οδηγεί τον Χρηστάκη στον θάνατο, γιατί δεν επιτρέπει στον Κιαμήλ να γνωρίσει την εμφανισιακή του ομοιότητα του με τον Χαραλαμπή του Μητάκου. Αλλά και από το άλλο «μέρος» υπάρχει ανάλογη στάση. Οι Τούρκοι, οι μουσουλμάνοι, δεν ανέχονται να συγκατοικούν με χριστιανούς[417] και έχουν την πεποίθηση ότι όλοι οι χριστιανοί, οι Άλλοι, πηγαίνουν στην κόλαση[418]· όμως

αυτές οι αντιλήψεις παραβιάζονται από όλους -Έλληνες και Τούρκους- του διηγήματος.

Η δεισιδαιμονία/μαγεία κυριαρχεί. Συνδέεται με την παράδοση και την έλλειψη μόρφωσης[419]. Το κείμενο αρχίζει με τις «σουρβιές», το βράδυ της παραμονής των Φώτων, μιας γιορτή συνδεδεμένη με προχριστιανικές δοξασίες για μικρούς δαίμονες που σκανδαλίζουν τους ανθρώπου, μέχρις ότου τους ανακαλέσει στην τάξη ο αγιασμός των υδάτων[420], η μητέρα και οι δυο γιοί της, Χρηστάκης και Μιχαήλος, βάζουν στη ζεστή πλάκα του τζακιού τους τα «σούρβα» -τα μάτια της κρυνιάς- για να μάθουν το μέλλον τους, το οποίο και «μαθαίνουν»[421]. Αργότερα και οι δύο μητέρες, χριστιανή και μουσουλμάννα, ζητούν τη «συνδρομή» μιας Αθιγγανίδος, για να βρουν τον δολοφόνο του Χρηστάκη. Και η «κοσκινομαντεία» επιβεβαιώνεται: *-Έδῶ εἶναι ὁ φονιάς καὶ ἐδῶ εἶσαι σύ. Κανέννας δὲν εἶναι τόσο κοντά σου, ὅσον αὐτὸς καὶ τὰ παιδιά σου[422]-* αν και ο ορθολογιστής αφηγητής απορρίπτει και καταδικάζει κάθε μαγγανεία[423].

[Συνεχίζεται]

[410]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.ρι´.

[411]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.ριδ´.

[412]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.63.

[413]Μ. Ιατρού, *Ο σωσίας του νεκρού αδελφού* (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Νησίδες, 2011)σ.32.

[414]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.97: *«Γιατί ὁ Σείχης μας ποὺ σὲ εἶπα, αὐτὸς μ' ἐγλύτρωσε... Φέρε με ἕνα μαυρομάνικο μαχαίρι νὰ σὲ διαβάσω· καὶ ἅμα τὸν ξαναἰδῆς, τρῦπα τον, νὰ χυθῆ τὸ αἷμα! Ἄλλη μιὰ φορὰ δὲν θὰ ξαναβγῆ μπροστά σου».*

[415]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ. 71 και σσ.75, 77.

[416]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ. 74: *«κ' ἐκεῖνος ὁ μακαρίτης (...) Ἐφτὰ μῆνες εἶχαμε τὸν ἄρρωστο στὸ σπίτι, ἐφτὰ μῆνες δὲν ἐπάτησε τὸ κατώφλιό μας.»*

[417]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.76: *«Τοῦτο ἦτον ὅλως διόλου ἀπροσδόκητον. Οἱ Τοῦρκοι, ἰδίως ἐν μεγαλοπόλεσιν, ὄχι μόνον δὲν κατοικοῦν ὑπὸ μίαν μὲ χριστιανοὺς στέγην, ἀλλ' οὐδ' εἰς τὴν αὐτὴν συνοικίαν τοὺς ἀνέχονται».*

[418]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.91: «Ἐμεῖς οἱ Τοῦρκοι λέμε, πῶς ὄλ' οἱ Χριστιανοὶ θὰ πᾶνε στὴν κόλασι».

[419]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.78.

[420]Μ. Ιατρού, *Ο σωσίας του νεκρού αδελφού*, όπ. παρ., σ.19.

[421] Γ.Μ. Βιζυηνός, *Νεοελληνικά Διηγήματα*, όπ. παρ., σσ.62-63.

[422] Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.81-84.

[423] Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.83: «Ἐγνώριζον, ὡς εἶπον, τὸν κατὰ δεισιδαιμονιῶν καὶ μαγισσῶν ἰδίᾳ πόλεμόν μου».

<http://bitly.com/1XJfFA2>